

Prof. Andrzej Węclawski
Akademia Sztuk Pięknych w
Warszawie
Wydział Grafiki

Warszawa, 17 lutego 2023 r.

Recenzja pracy doktorskiej i dorobku artystycznego mgr Jana Drozda sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, wszczętym przez Radę Naukową Instytutu Sztuk Plastycznych Wydziału Sztuki i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Część pierwsza **Informacje o doktorancie**

Mgr Jan Drozd urodził się 1974 roku w Opawie. W latach 1993-1998 studiował na Uniwersytecie Ostrawskim w Katedrze Twórczości Plastycznej. W 1998 roku, na podstawie realizacji dyplomowej w formie filmu animowanego „Sen kruka”, uzyskał tytuł magistra. Po studiach podejmował liczne prace związane z animacją filmową, grafiką cyfrową i edukacją plastyczną m.in.: w okresie 1998–2001 pracował w QQ Studio na stanowisku plastyka i animatora. W tym samym czasie, do 2003 roku, prowadził kursy sztuki dla dorosłych w centrum rozwoju sztuki Viridian w Ostrawie. W roku szkolnym 2002-2003 prowadził zajęcia z rysunku i przygotowania plastycznego w szkole średniej rzemiosła artystycznego w Ostrawie. W latach 2003–2014 pracował w liceum plastycznym w Ostrawie jako nauczyciel grafiki komputerowej i animacji. W latach 2014-2017 pracował w ostrawskim technikum jako nauczyciel rysunku, grafiki komputerowej i animacji. Od 2017 roku pracuje na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Ostrawskiego jako nauczyciel grafiki komputerowej i realizator projektu Centrum Cyfrowego. Od ukończenia studiów realizował też liczne prace o charakterze komercyjnym, w dziedzinie grafiki projektowej i animacji.

Twórczość Jana Drozda koncentruje się na zainteresowaniach grafiką (techniką serigrafii i grafiką cyfrową), malarstwem, filmem animowanym i muzyką. Doktorant posiada znaczący dorobek artystyczny. Zorganizował szereg wystaw indywidualnych m.in.: 2019 – „Jan Drozd v Oáze”, Grafika, Galerie Pape, Odry, CZ; 2018 – „Degustacja”, Grafika, Zielona Góra, PL; 2014 – Kostel sv. Michala, Malarstwo, Kujavy, CZ; 2013 - Kostel sv. Michala, Malarstwo, Kujavy, CZ; 2011 - Ahol Gallery, Malarstwo, Ostrava, CZ; 2011-Hudební bazar, Malarstwo, Ostrava, CZ; 2008- Klub Atlantik, Malarstwo, Ostrava, CZ; 2007- Knihkupectví Academia, Obrazy, Ostrava, CZ; 2005- Galerie Viridian, Obrazy, Ostrava, CZ; 2003 -Minikinokavárna, Malarstwo, Ostrava, CZ.

W biografii artystycznej Jana Drozda znajdziemy również liczne wystawy zbiorowe, w których uczestniczył m.in.: 2021-Grafika roku, Císařská konřrna Prařského hradu, Praha, CZ; 2021-

ZNAK-ILUZE-PROJEKCE, Galerie Student, Ostrava, CZ; 2021-Industrial Landscape, Muzeum Motoryzacji, Tarnowskie Góry, PL; 2021- In Five, Hyberská 4, Praha, CZ; 2021- „Dostrzec Piękno”, Galeria Rektorska, Akademia Sztuki w Szczecinie, PL; 2019- „Bez limitu. Kafka – przełamywanie granic”, Opava, CZ; 2019- Grafika roku, Obecní dům, Praha, CZ; 2019- WOSA, Wrocław, PL; 2019- „Geo. Migracje Transgraficzne”, Kielce, PL; 2019- 6 Międzynarodowe Triennale Grafiki Cyfrowej – Gdynia , PL; 2019- „Sztuka jest Grą”, Galerie Viléma Wünscheho, Havířov, CZ; 2019-„Szara Zona”, Galeria Sztuki Współczesnej “Elektrownia” Czeladź, PL; 2018 – „Do Humberta – Wystawa studentów i nauczycieli Wydziału Grafiki FU OU”, Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, PL; 2018- (DOB1) – Pracownia grafiki z Ostrawy (Drozd, Janáček, Krupicová, Moravcová, Sibinský), UMK Toruń, PL; 2018 – „Portrét”, Kolektivní výstava, Absintový Klub Les, Ostrava, CZ; 2013 – „Výstava pedagogů oboru Grafika” Suš Ostrava, Cooltour, Ostrava, CZ; 2006- Galerie Pod svícnem, Salón barva, Frýdek Místek, CZ; 2005 -Galerie Pod svícnem, Salón portrét - Frýdek Místek, CZ; 2003 – „Přátelé”, Galerie Mlejn, Ostrava, CZ; 2002 -Dům umění, Ostrava, Katedra výtvarné tvorby, 10 let, CZ; 1998- Galerie Sokolská, Ostrava – „Výstava diplomových prací”, CZ. Prace Jana Drozda znalazły się w wielu publikacjach i katalogach wystaw. Wszystkie najważniejsze wystawy zostały dokładnie udokumentowane i opisane w starannie przygotowanej dokumentacji dorobku artystycznego.

Uczestniczył w projektach artystycznych i edukacyjnych m.in.: - LAG - Festival of Art and Independent Games, - warsztatach studenckich, które współorganizują: Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet w Ostrawie oraz Uniwersytet Cyryla i Metodego w Trnawie; - Challenge - GAME LAB - International Laboratory for Game Studies and Design 2019 –2022; - Interreg - Sztuka ponad granicami. Brał udział w konferencjach: The 13th Asian Forum on Graphic Science (AFGS 2021). Presentation - Development of a 2D Platform Game by an International Team of Students with-in Game Lab Project.

Jedną z wielu aktywności Jana Drozda jest muzyka. Od 2005 roku grał w zespołach Vřehomír i Tamala, z którymi przygotował dwie płyty zatytułowane „Konečně” i „InVerze”.

Część druga

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr Jana Drozda „Ewokacja archetypów” koncentruje się na tematyce marzeń sennych, ich nieuchwytności i tajemnicy, będących nieustannym źródłem inspiracji dla artystów i badaczy z dziedziny psychologii. Autor skupił się głównie na pojęciu archetypów, zdefiniowanych w pracach Carla Gustava Junga. Archetypy odnoszą się do ukrytych w podświadomości cechach wspólnych wszystkim ludziom, stanowiących rodzaj pierwotnego wzorca, symbolu. U podstaw powstania prac leżą wieloletnie zainteresowania autora obszarami wewnętrznej ludzkiej świadomości, a dokładniej problematyką snów, technikami ich rejestracji i interpretacji. Istotne były lektury książek Carlosa Castanedy, którego zapisy spotkań z kulturą Indian Tolteków, zwróciły jego uwagę na tzw. proces świadomego śnienia. Pogłębione wejście w problematykę archetypów zainspirowały doktoranta do dokonywania regularnych zapisów snów w formie dziennika. Prowadzenie dziennika rozpoczął w 2018 roku i kontynuuje je do dzisiaj. W naturalny sposób tematy snów, obiekty i przedmioty oraz zdarzenia w nich występujące stały się materiałem do tworzenia prac plastycznych. Powstał cykl dziewięciu grafik, posiadających odpowiednie

tytuły i wyczerpujący opis zawarty w rozprawie doktorskiej. Cykl graficzny „Ewokacja archetypów” został wydrukowany na czarnym płótnie naciągniętym na krosna malarskie. Użycie czarnego podłoża jest w tym wypadku zabiegiem celowym. Autor zastosował dwie techniki druku: druk UV oraz sitodruk. Technika druku UV pozwala drukować przygotowany cyfrowo materiał na niemal wszystkich podłożach. Właśnie tę metodę wykorzystał doktorant do tworzenia kolejnych grafik, nanosząc na czarne tło obrazy drukowane bielą. Proces powstawania prac był wielowarstwowy. Kolejnym etapem było nanoszenie następnej warstwy obrazu przy użyciu techniki sitodruku i użycia pigmentu fotoluminescencyjnego. Ten interesujący zabieg formalny spowodował, że każda praca z cyklu zyskała dualistyczny charakter. Oglądamy jeden obraz widoczny w świetle dziennym, a drugą jego odśroń w ciemności. Wykorzystanie środków technologicznych, w tym wypadku, służy jak najlepszej formie przedstawienia koncepcji dzieła. Poszerzony też został zakres interpretacyjny cyklu poprzez uwypuklenie fragmentów, niewidocznych w pierwotnej wersji. Pierwsza z serii grafik nosi tytuł „Więzienie”. Motyw uwięzienia często pojawia się w snach, co niejednokrotnie odnosi się do stanów przeżywanych w rzeczywistości. Autor wykorzystał do jego zobrazowania odcisk siatki ogrodowej w połączeniu z fragmentem sylwetki psa, który niespodziewanie pojawił się w kadrze. Siatka stanowi symbol uwięzienia i rozdzielania, a biały pies może być interpretowany, jako symbol nadziei. Jak twierdzi autor, cały proces powstawania obrazu był bardzo intuicyjny. W wersji, z naniesioną farbą fotoluminescencyjną, wyeksponowane są tylko fragmenty siatki. Kolejna praca to „Las”, jako przedstawienie jednego z częstszych motywów obecnych w wizualizacjach naszej nieświadomości. Symbolizuje niebezpieczeństwo i zagubienie. Autor przytacza w opisie liczne interpretacje motywów lasu, obecnych w bajkach i analizuje ich symboliczne znaczenie. Liczne przykłady skłaniają go do stwierdzenia, że ten motyw nie może być interpretowany jednoznacznie jako pozytywny lub negatywny. Na użytej do stworzenia pracy fotografii pojawiają się numery umieszczone na pniach drzew, które w drugiej odśroń pracy są rodzajem wskazówki w nieogarnionej czarnej przestrzeni. W pracy „Piana” autor wykorzystał oryginalne zapiski z dziennika, które wydrukował metodą sitodruku, a następnie przykrył fotografią piany unoszącej się na powierzchni wody. Zastosowany efekt świetlny sprawia, że piana znika z obrazu, a eksponowane są fragmenty tekstu. Piana symbolizuje warstwę, która przykrywa naszą świadomość tak, że widzimy tylko jej niespójne fragmenty. Obraz zatytułowany „Matka” ma odniesienia, do szczegółowo analizowanego przez Junga archetypu, jednego z ważniejszych i często występujących w sferze podświadomości. Archetyp matki ma wiele znaczeń kulturowych i religijnych odniesień. Autor w tym wypadku sięgnął w wizualizacji do przedstawienia roju pszczół. Skorzystał z własnych doświadczeń pszczelarskich i przedstawił pszczoły, jako model doskonałej społeczności, z królową jako podstawą całego systemu. W wersji z farbą sitodrukową, matka została oznaczona, jako świecący punkt, co ma odniesienie do praktyk stosowanych w pszczelarstwie. „Ślady” to praca odnosząca się do pierwotnych praktyk graficznych, posiadających rozliczne znaczenia kulturowe. Odcisk w ziemi to pierwszy graficzny zapis, rejestracja śladu. W tym wypadku uwypuklone są nawiązania do natury, pojawiające się w snach. Użycie odcisków łap niedźwiedzia, w relacji ze śladami zwierząt domowych, symbolizuje poszukiwania drogi, ucieczki. Kolejne odniesienie do przedstawień natury obecnej w podświadomości, jest widoczne w pracy „Grzyby”, przedstawieniu jednego z najstarszych organizmów

występujących w przyrodzie, kojarzonych też z ich właściwościami halucynogennymi. Na następnej pracy z serii pojawia się „Dwukot”, wykreowany z montażu dwóch fotografii przedstawiających kota, jako bohatera snów, obecnego w wielu kulturach. W tym przedstawieniu kot ma charakter hybrydy, o wydłużonym tułowiu i dwóch głowach. Autor ponownie użył do realizacji dwie warstwy białego druku UV i dodał warstwę świecącego pigmentu metodą sitodruku tak, że w ciemności można zobaczyć uwypukłone, złączone kocie sylwetki. Obraz „Ojciec i syn” to kolejna praca o licznych archetypicznych odniesieniach. Motywem pracy są neolityczne toporki, z którymi autor miał bezpośrednio styczność w dzieciństwie i które symbolizują relacje syna z ojcem, wspomnienia z rodzinnej miejscowości często pojawiające się w snach autora i są odnotowywane w dzienniku. Wykorzystanie w pracy archaicznych przedmiotów uwydatnia znaczenie nieświadomości zbiorowej, jako ciągle żywego dziedzictwa. To co archaiczne i pierwotne, wyparte przez przesyconą racjonalizmem współczesność, powraca w postaci ewokacji archetypów. Ostatnia praca z serii nosi tytuł „Cień” i jest kolejnym ważnym archetypem w jungowskiej galerii, porównywanym przez niego do patrzenia w lustro. To przedstawienie w snach ma negatywne konotacje, jak spotkanie z osobą wzbudzącą niechęć. Autor nie chcąc przedstawić sytuacji w sposób zbyt oczywisty wykorzystał formę autoportretu. Przekształcił negatywno, częściowo zniekształcone własne odbicie, akcentując w znaczący sposób źrenice oczu, w których odbija się, według autora, „odwrotna strona księżyca”. Całość cyklu jest interesującą pod względem formalnym realizacją, stanowiącą w artystycznej i nowej formie narzędzie odkrywania własnego wnętrza. Autorowi udało się zinterpretować wybraną tematykę w nowy sposób, co z uwagi na wielokrotnie podejmowany w sztuce temat snów i ich archetypicznych odniesień nie było zadaniem prostym.

W towarzyszącej pracy artystycznej rozprawie teoretycznej Jan Drozd przedstawił przegląd obecności problematyki snów w różnych kulturach, religiach, pracach twórców psychoanalizy i dziełach artystów inspirowanych się tą tematyką. W części „Historia śnienia” autor prześledził w chronologicznej formie przykłady pierwszych, najstarszych znanych zapisów snów pojawiających się w eposie o Gilgameszu, jak też sposobów ich interpretacji w różnych starożytnych kulturach, poczynając od Mezopotamii po starożytny Egipt. Zwraca uwagę na obecność snów w kulturze chińskiej, filozofii indyjskiej i buddyzmie. Sny odgrywały też ważną rolę w kulturze żydowskiej. Istotną rolę zajmowały w mitologii i kulturze greckiej, gdzie po raz pierwszy zajmowano się istotą snów z punktu widzenia filozofii i wykorzystywano je w praktykach leczniczych. W kulturze chrześcijańskiej postrzeganie snów było ściśle powiązane z religią i dogmatami kościelnymi. W czasach nowożytnych m.in. pod wpływem refleksji Kartezjusza, odnoszono się do snów w sposób krytyczny. Doktorant zauważa, że zainteresowanie snami powraca w epoce romantyzmu. Problematyka snu pojawia się też w pracach filozofów Schopenhauera, Nietzschego czy pracach naukowych Francis Galtona, który sformułował ideę wolnych skojarzeń, w badaniach nad procesami psychicznymi. Autor dużo miejsca poświęca w pracy poglądom i teoriom Zygmunta Freuda, twórcy psychoanalizy. Podkreśla, szczególną rolę prac Carla Gustava Junga traktującego sen, cytując za autorem, „jako spontaniczną autoprezentację aktualnego stanu nieświadomości wyrażonej w formie symbolicznej”. Jung sformułował swoją teorię dotyczącą pojęcia archetypu, jako treści nieświadomości zbiorowej i manifestującej swoją obecność w sposób symboliczny. To ważny

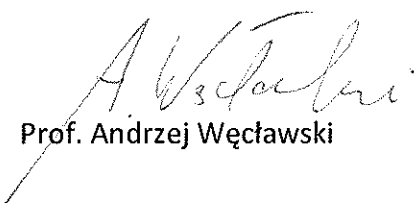
dla autora obszar inspiracji i podbudowa teoretyczna jego pracy artystycznej. W części „Sny i sztuki plastyczne” autor zawarł przegląd artystów i dzieł podejmujących na przestrzeni wieków temat snu. Autor stwierdza, że dopiero w pracy Albrechta Durera spotykamy po raz pierwszy wyraźnie zaakcentowany zapis snu. W najstarszych opracowaniach, pojawiały się tylko zaznaczone motywy, pośrednie odniesienia do snu. Temat snu był obecny w sztukach plastycznych przez wieki, ale przedstawienia miały najczęściej kontekst religijny lub ilustrujący wędrówkę ducha albo oddający nastrój marzenia sennego. Sytuacja zmienia się wraz z pojawieniem się nowoczesnych tendencji w sztuce, głównie za sprawą surrealizmu i zainteresowań twórców psychoanalizą i teorią archetypów Junga.

Przygotowany tekst jest interesującą rozprawą, którą czyta się z zainteresowaniem. Autor zgromadził w pracy wiele przykładów świadczących o dużej wiedzy piszącego na omawiany temat.

Konkluzja

Jan Drozd w przygotowanej pracy doktorskiej „Ewokacja archetypów” z powodzeniem podjął temat snów, którym zajmował się na przestrzeni wielu lat. Inspiracją dla współczesnego artysty mogą być nadal obszary podświadomości i marzeń sennych, które wydawały się już mocno wyeksploatowane. Doktorant przeprowadził wnikliwą analizę wpływu zapisanych w „Dzienniku snów”, zbioru osobistych doświadczeń na formułowanie się indywidualności artystycznej. Z powodzeniem, nadał pracy oryginalną formę, i w umiejętny sposób zastosował współczesny warsztat graficzny. Wykorzystał technikę cyfrowego druku UV w połączeniu z sitodrukiem, co w interesujący sposób, poprzez użycie pigmentu fotoluminescencyjnego, poszerzyło konteksty interpretacyjne prac. W części opisowej dotyczącej cyklu, podkreśla istotną, często niedocenianą rolę podświadomości, snów i ukrytych w nich archetypów, przypadkowych, ważnych i mniej istotnych zdarzeń, w kształtowaniu przyszłych inspiracji twórczych i motywacją do powstania kolejnych prac. Doktorant wykazał się umiejętnością prowadzenia samodzielnej pracy twórczej, posiada ogólną wiedzę teoretyczną i praktyczną w reprezentowanej dyscyplinie, legitymuje się bogatym dorobkiem artystycznym, doświadczeniem zawodowym i pedagogicznym. Opis pracy doktorskiej udowadnia dużą wiedzę autora w dziedzinie sztuki i kultury. Tekst rozprawy doktorskiej jest wyczerpującym autokomentarzem do pracy praktycznej i w zasadniczy sposób potwierdza słuszność podjętego, w temacie pracy, zagadnienia. Oceniam pozytywnie pracę doktorską Jana Drozda i cały przygotowany materiał. Powstał cykl grafik o oryginalnej formie i dużej wartości artystycznej.

Przygotowana pod opieką promotora dr hab. Marka Sibinskyego praca doktorska uzasadnia nadanie, Panu mgr Janowi Drozdowi stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Prof. Andrzej Węćławski